

Istraživanje javnog mnjenja građana Valjeva

Navike građana Valjeva u grejanju domaćinstva i transportu

Istraživanje domaćinstava u Valjevu obavljeno je u periodu od 17. do 27. juna 2011. godine.

Istraživanje je realizovano na uzorku od 610 domaćinstava, na teritoriji opštine Valjevo. Urađen je 61 punkt, a podaci su prikupljeni putem upitnika, tehnikom intervjuisanja, odnosno „licem u lice“ (*face to face*) anketara i ispitanika.

OPIS UZORKA:

Pol: muški – 50%; žene – 50%.

Starost: od 18 do 29 godina – 8%; od 30 do 39 godina – 15%; od 40 do 49 godina – 23%; od 50 do 59 godina – 26%; 60 i više godina – 28%.

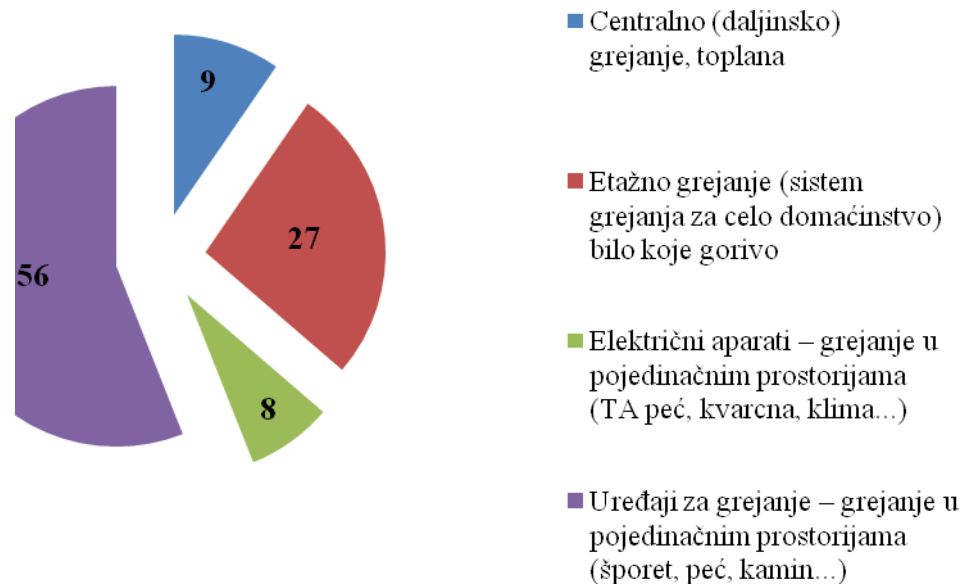
Školska sprema: bez škole/osnovna škola – 25%; škola za radnička zanimanja – 12%; srednja škola – 44%; viša škola ili fakultet – 17%; učenik/student – 2%.

Zanimanje: poljoprivrednik – 11%; NK ili PK radnik – 10%; KV ili VK radnik – 20%; tehničar – 15%; službenik – 13%; stručnjak – 11%; domaćica – 19%; učenik/student – 2%.

Beograd, jun 2011. Godine

1. Navike građana Valjeva u grejanju domaćinstva

Grafikon 1. **Kako se građani Valjeva greju?** (u %)

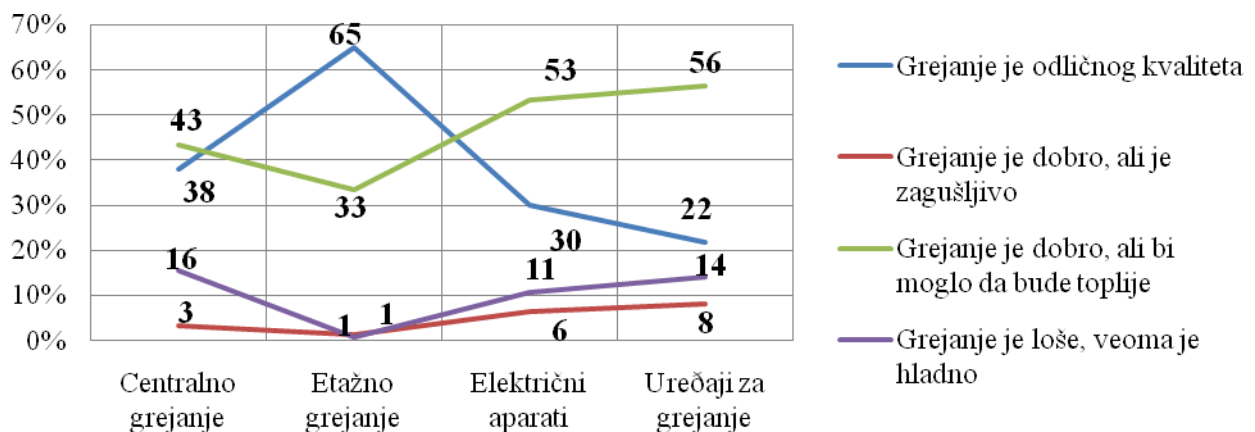
- Najveći deo građana Valjeva se greje pojedinačnim uređajima, gde 8% njih koristi električne uređaje, a 56% uređaje za grejanje u kojima koriste neko drugo gorivo. Dakle, radi se o domaćinstvima u kojima većina ispitanika koristi pojedinačne aparate da bi zagrejala prostor u kome živi.
- Nešto više od trećine ispitanika koristi ili etažno grejanje ili centralno (daljinski sistem grejanja). Na sistem daljinskog grejanja priključeno je manje od jedne desetine domaćinstava u Valjevu, tačnije njih 9%. Nešto više od četvrtine domaćinstava ima etažno grejanje koje ima samostalan izvor toplote.

Tabela 1. **Vrsta goriva koju koriste za grejanje.** (u %)

	Toplana	Nafta, lož ulje,	Struja	Drva	Ugalj
Daljinsko grejanje	100	0	0	0	0
Etažno grejanje (sistem grejanja za celo domaćinstvo) bilo koje gorivo	0	1	6	43	50
Električni aparati – grejanje u prostorijama (TA peć, kvarcna, , kalorifer)	0	0	100	0	0
Uređaji za grejanje – grejanje u prostorijama (šporet, peć, kaljeva peć...)	0	0	0	81	19
Prosek	9	1	9	57	24

- Najveći broj građana Valjeva se greje na drva i to je primarni izvor energije za njihova domaćinstva. Pored drva značajno je i učešće uglja kao energenta i ono se pojavljuje kod 24% domaćinstava. Podaci o korisnicima daljinskog sistema se ponavljaju, ostaje ih 9%, a jednak je i broj onih domaćinstava koji koriste struju za zagrevanje prostora u kome žive.
- Kod onih koji imaju daljinski sistem grejanja i onih koji koriste električne uređaje za zagrevanje prostora, ne postavlja se pitanje o vrsti energenta koji koriste, jer se on unapred zna.
- Interesantno je da je ugalj najzastupljeniji kod onih koji imaju etažno grejanje sa tačno polovinom učešća, što je duplo više nego što je prosek. Sa druge strane, drva kao ogrevni materijal se koriste u preko četiri petine slučajeva kada se domaćinstva greju preko individualnih grejnih tela.

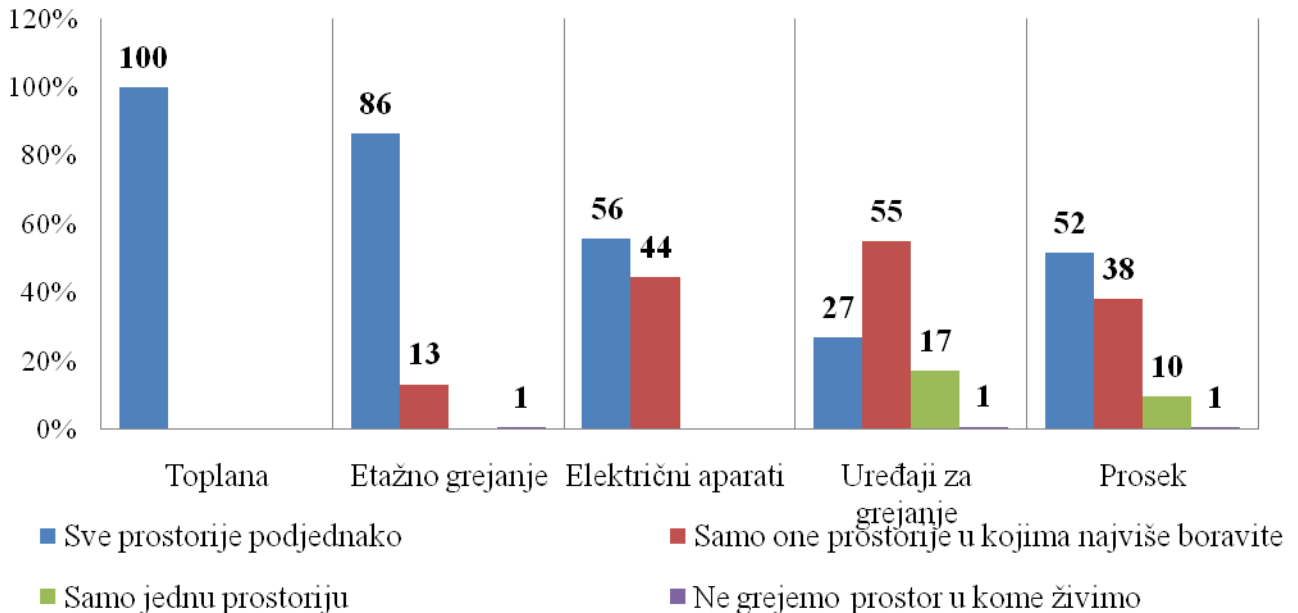
Grafikon 2. Zadovoljstvo postojećim načinom grejanja (u %)

- Najveće zadovoljstvo načinom na koji se greju iskazuju domaćinstva koja imaju etažno grejanje. Dve trećine njih kažu da je ovo odličan vid grejanja, dok je trećina rekla da su zadovoljni, ali da bi moglo da bude toplije. One negativne varijable, da je grejanje dobro, ali je zagušljivo, kao i da je grejanje loše, odnosno da je hladno pojavljuju se u statistički zanemarljivim postotcima.
- Najveće nezadovoljstvo grejanjem iskazuju ona domaćinstva koja su na sistemu daljinskog grejanja. Kod njih je 16% ispitanika reklo da im je grejanje loše, odnosno da im je u toku zimskih meseci veoma hladno. U ovoj kategoriji je najveća skupina onih koji iskazuju delimično ne/zadovoljstvo grejanjem, pa nam je tako 43% domaćinstava na sistemu daljinskog grejanja reklo da je dobro, ali da bi moglo da bude bolje. Niži procenat je onih koji nam kažu da je grejanje odličnog kvaliteta i takvih je 38% domaćinstava.
- Najmanje zadovoljstvo grejanjem iskazuju oni koji se greju na individualna grejna tela, a takvih je skoro dve trećine domaćinstava. Najpre, u ovim domaćinstvima se u većoj meri

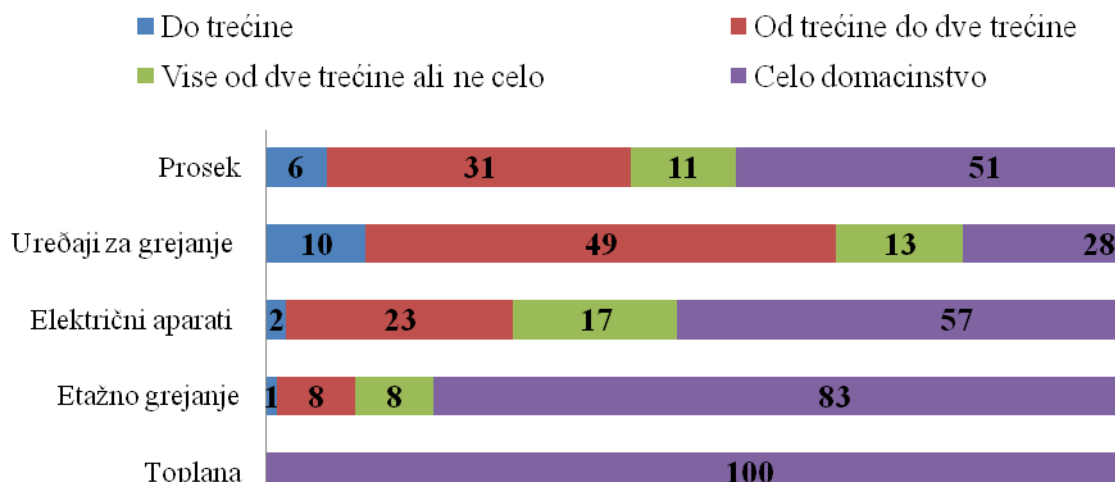
pojavljuje ocena da je grejanje dobro, ali je zagušljivo (6% kod električnih uređaja, 8% kod drugih grejnih aparata). Vrlo su visoki procenti onih koji kažu da je grejanje dobro, ali bi moglo da bude toplije. Kod električnih grejanja takvih je 53%, a kod ostalih uređaja za grejanje čak 56%. Istovremeno najniže je zadovoljstvo grejanjem u obe ove kategorije, kod prvih je to manje od trećine 30%, a kod drugih svega 22%.

Grafikon 3. Grejanje prostorija u domaćinstvu (u %)

- Direktno uz kvalitet grejanja idu i elementi poput stambene površine koja se zagreva i kvalitet izgradnje objekta odnosno u ovom istraživanju ocena kvalitet termičkih osobina stambenog prostora. Logično je da su sva domaćinstva koja su na sistemu daljinskog grejanja odgovorila da se sve prostorije podjednako greju, jer se sistem tako instalira. Kod drugih vidova grejanja postoji sloboda članova domaćinstva, ili se u većem broju radi o finansijskoj nemogućnosti, da ne greju sve prostorije u domaćinstvu u kome žive.
- Kod domaćinstava sa etažnim grejanjem, 86% njih greje sve stambene prostorije podjednako, dok ostatak ima racionalnu formulu da greje samo one prostorije u kojima najviše borave. Očigledno je da količina novca određuje i komfor grejanja, jer je u kategoriji onih koji se greju na različite uređaje za grejanje najmanje onih koji jednako greju sve stambene prostorije (samo 27%), a 55% njih greje samo prostor u kome najviše borave u toku dana. U domaćinstvima koja se greju na električne uređaje nešto je više onih koji greju sve prostorije 56% u odnosu na one koji greju samo prostorije u kojima najviše borave u toku dana.
- Kada uporedimo podatke o tome kolika je površina stambenog prostora domaćinstva i površina koju oni greju dobijamo niz podataka o procentualnom grejanju stambenog prostora. Ove podatke grupišemo u četiri kategorije, u cilju preglednosti podataka, do trećine stambenog prostora koji se greje, od trećine do dve trećine, do dve trećine do 90% i preko 90%, odnosno celo domaćinstvo.

Grafikon 4. Površina domaćinstva koja se greje (u %)

- Kada ove podatke ukrstimo sa tipom grejanja, dobijamo sličan nalaz kao i u prethodnom grafiku. Oni koji su na sistemu grejanja kod toplana greju sve prostorije, dok je kod onih koji se greju na uređaje koji nisu električni najveći broj domaćinstava koja greju oko polovine stambenog prostora.

Tabela 2. Kupovna moć i tip grejanja (u %)

	Nemamo dovoljno novca za hranu	Imamo dovoljno novca za hranu, nema za kupovinu odeće i obuće	Imamo dovoljno za hranu, odeću i obuću, ali nema za skuplje stvari – na primer, za frižider, TV	Možemo da priuštimo i kupovinu nešto skupljih stvari, ali ne i tako skupih kao što su npr. kola	Možemo da kupimo što god želimo
Toplana	14	25	38	20	4
Etažno grejanje	3	13	49	29	5
Električni aparati	7	11	62	18	2
Uređaji za grejanje	23	36	34	6	1
Prosek	15	27	41	15	3

- Očigledno je da postoji visoka korelacija između tipa grejanja i kupovne moći stanovništva. Interesantno je kako pojedini tipovi grejanja pokazuju određene sociološke zakonomernosti
- Domaćinstva koja su na sistemu daljinskog grejanja se najviše poklapaju sa prosekom. Pošto se radi o velikim realsocijalističkim naseljima socijalna slika je šarolika, te u njima

možemo sresti gubitnike tranzicije, radnike propalih giganata, ali i obrazovaniji deo grada, intelektualce i preduzetnike koji su dobitnici tranzicije. Ova domaćinstva su povlašćena u odnosu na ostala upravo zbog posedovanja sistema daljinskog grejanja, kao i po načinu na koji plaćaju ovu uslugu.

- Za ostale kategorije važi pravilo što više para to bolji sistem grejanja i obratno. Etažno grejanje imaju ona domaćinstva koja su iznad proseka u kategorijama koje definišemo kao srednju nižu i srednju socijalnu klasu. Oni su takođe ispod proseka u kategorijama onih koji nemaju novca za hranu (najniža socijalna kategorija) ili nemaju za kupovinu odeće i obuće (niska socijalna kategorija).
- Kod domaćinstava koja se greju električnim uređajima takođe se radi o onima koja su iznad socijalnog proseka. Njih najviše ima u kategoriji onih koji su nam rekli da imaju dovoljno za osnovne potrebe, ali ne i za skuplje tehničke uređaje. Najsiromašniji se greju na neko drugi energent, pre svega na drva.

Tabela 3. Potrošnja po tipu grejanja (u %)

	Toplana	Etažno grejanje	Električni aparati	Uređaji za grejanje	Prosek
Ne zna	53	6		27	22
od 1000 - 20000	3	5	21	15	12
od 20001- 40000	3	14	38	36	27
od 40001- 60000	22	32	32	17	23
od 0001-150000	17	44	9	5	17

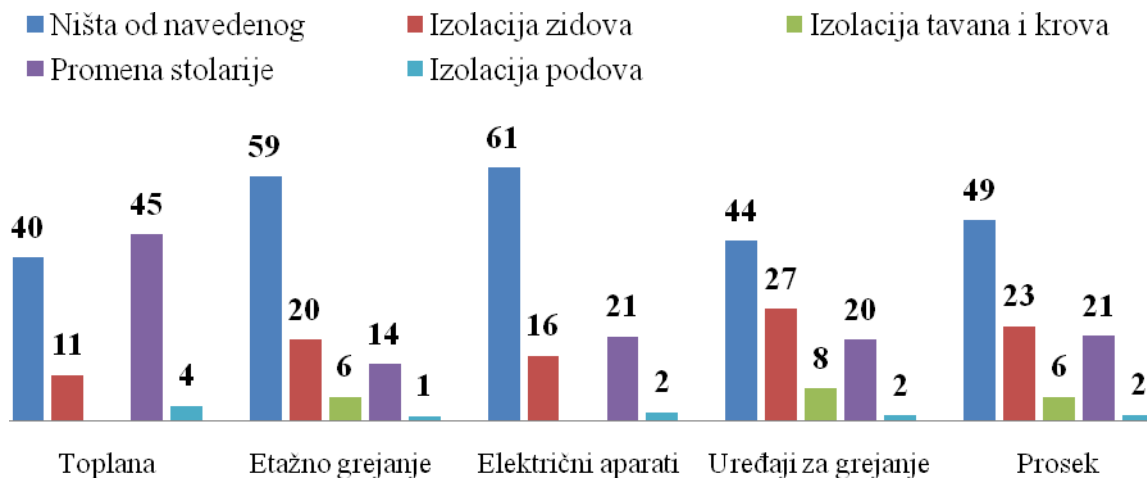
- Najveći broj ispitanika koji imaju daljinski sistem grejanja ne znaju koliko to košta, jer plaćaju kroz komunalne usluge i ovu uslugu. Kada su u pitanju ispitanici koji imaju etažno grejanje ili neki drugi uređaj za grejanje, radi se o domaćinstvima koje imaju svoju šumu pa im je teško da odrede cenu. Kod ostalih domaćinstava postoji jasna računica.
- Logično najviše košta sistem etažnog grejanja. Ovaj sistem pruža najveći komfor korisnicima ali je istovremeno i sistem koji je zbog mesečnih računa za električnu energiju namenjan samo boljestojećim domaćinstvima.

Tabela 4. Pozitivno vrednovanje stanja pojedinih termičkih elemenata u domaćinstvu (u %)

	Izolacija zidova	Izolacija tavana i krova	Stolarija, prozori	Podovi
Toplana	33	32	29	43
Etažno grejanje	64	62	62	65
Električni aparati	38	58	33	42
Uređaji za grejanje	23	21	22	24
Prosek	36	36	34	39

- U ovoj tabeli su izdvojene pozitivne vrednosti koje su date kada je u pitanju toplotna izolacija po pojedinim segmentima. Iako su razlike između elemenata male nije na odmet navesti da su ispitanici u domaćinstvima najzadovoljniji izolacijom podova, dok je stanje stolarije najniže ocenjeno, odnosno ima 34% pozitivnih ocena.
- Očekivane su i značajne razlike koje se javljaju kada je u pitanju različit tip grejanja. Tako su oni koji su najbogatiji, očigledno rešili najveći deo pitanja vezanih za kvalitet stambenog prostora u kome žive. Njihovo zadovoljstvo navedenim elementima stambenog prostora ide skoro do dve trećine pozitivnih izjašnjenja. Sa druge strane, oni koji imaju neki od uređaja za grejanje koji ne koriste struju najmanje su zadovoljni stanjem termičkih kvaliteta navedenih elemenata.

Grafikon 5. Diferenciranje prioriteta ulaganja u domaćinstvu (u %)

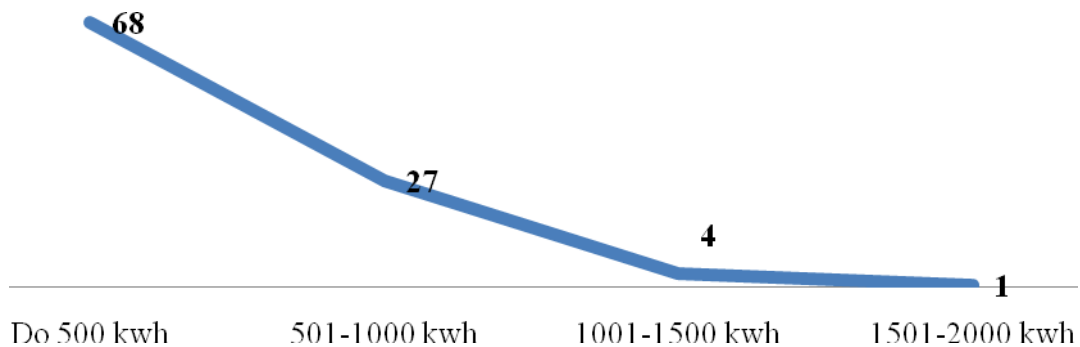

- Na pitanje o tome da li bi i na šta utrošili eventualni zajam za termoizolaciju, najveći broj ispitanika nam je rekao da ga ne bi ni uzimao i takvih je nešto manje od jedne polovine.
- Ono što jeste interesantno je da kod onih koji su na sistemu daljinskog grejanja, dominiraju domaćinstva koja bi promenila stolariju, dok je kod ostalih jednako zastupljena i izolacija zidova. Postavlja se pitanje da li su građani u domaćinstvima koja su na sistemu daljinskog grejanja, zadovoljni drugim elementima kvaliteta stana, da li te druge elemente objektivno ne mogu da poboljšaju (krov, plafon, izolacija zida) ili je to stav zasnovan na troškovima grejanja koje im pokriva toplana. Osećanje promaje i strujanja hladnog vazduha kroz stambeni prostor im stvara nelagodu dok ostale elemente koji bi mogli biti problem ispitanici ne prepoznaju.

2. Potrošnja električne energije u valjevskim domaćinstvima

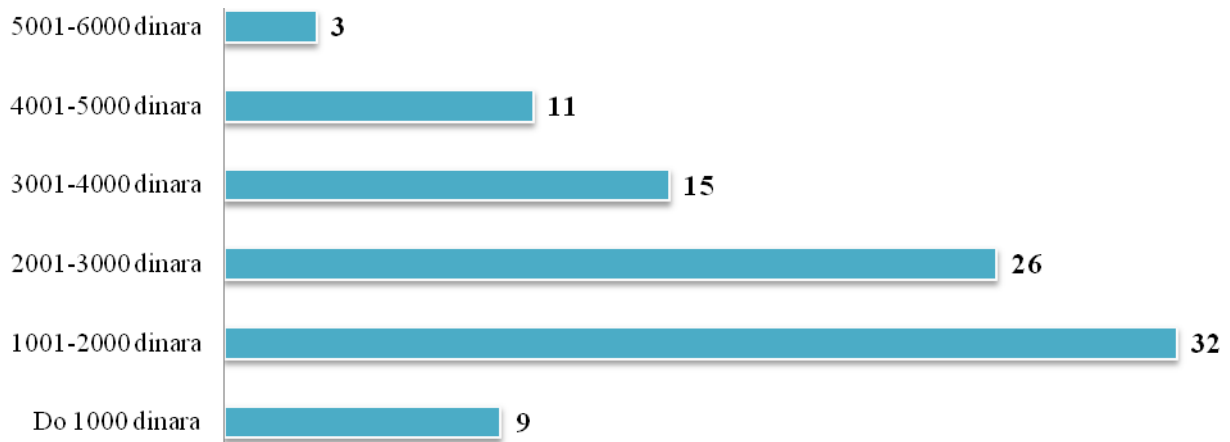
- Građani Valjeva znatno više računaju o mesečnom iznosu novca koji troše na račune za struju nego o broju potrošenih kilovat časova. Iako su ove dve stvari u direktnoj vezi, ono što zanima građane Valjeva je pre svega iznos u dinarima, dok su im potrošeni kilovat časovi sporedna stvar.
- Stoga, ne treba da čudi podatak da 42% ispitanika u Valjevu nije znalo da nam navede tačan iznos prosečne mesečne potrošnje (ne računajući struju koju potroše na grejanje) u kilovat časovima.

Grafikon 6. Prosečna mesečna količina utrošene električne energije u kWh (u %)

- Postoji direktna veza između ispitanika koji su upoznati sa količinom utrošene električne energije u kWh i njene uštede. Naime, među onim ispitanicima koji su znali da nam navedu koliko u proseku mesečno troše električne energije (bez grejanja) čak 68% je navelo da troši manje od 500 kWh, a svega 5% ispitanika troši više od 1000 kWh mesečno u proseku.

Grafikon 7. Prosečna mesečna količina utrošene električne energije u novcu (u %)

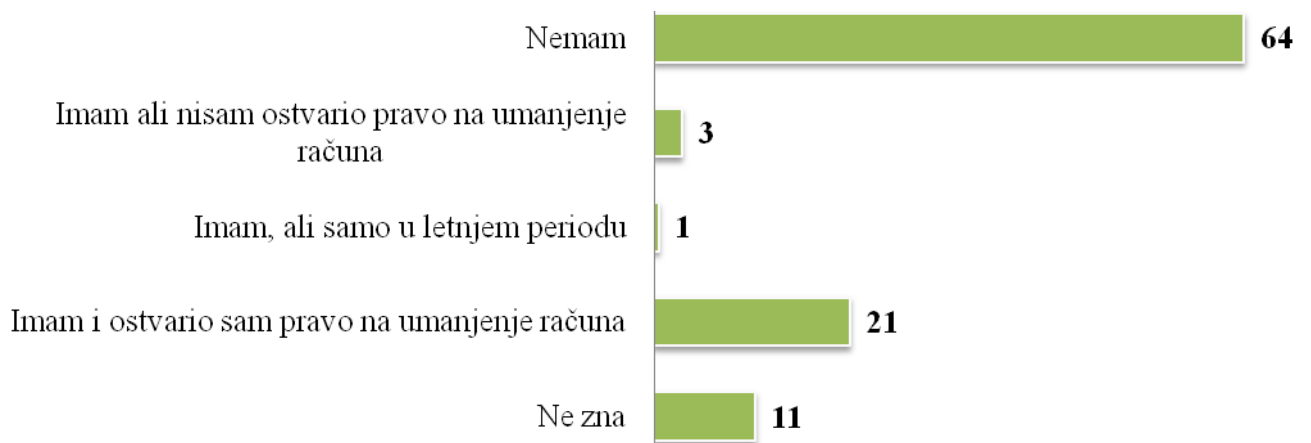
- Dakle, ispitanici koji prate broj potrošenih kilovat časova su istovremeno i oni koji u većoj meri štede električnu energiju.
- Ispitanici u Valjevu su mnogo bolje upoznati sa količinom novca koji mesečno izdvajaju kako bi pokrili troškove električne energije od količine potrošenih kilovat časova. Tek svaki peti ispitanik (20%) nije znao da nam proračuna koliko novca mesečno izdvaja radi plaćanja mesečnog računa za struju bez troškova grejanja – grafikon 7.
- Broj ispitanika koji troše manje od 1000 dinara mesečno iznosi 9%. Svaki treći ispitanik u Valjevu mesečno za struju izdvaja između hiljadu i dve hiljade dinara, dok svaki četvrti izdvaja između dve i tri hiljade dinara. Iz ovoga se da zaključiti da su građani Valjeva prilično štedljivi kada je u pitanju potrošnja električne energije ali bez obzira na to, oni procenjuju da je veći deo njihovog računa za struju tarifiran po skupljoj ceni – grafikon 8.

Grafikon 8. Odnos viša - niža tarifa

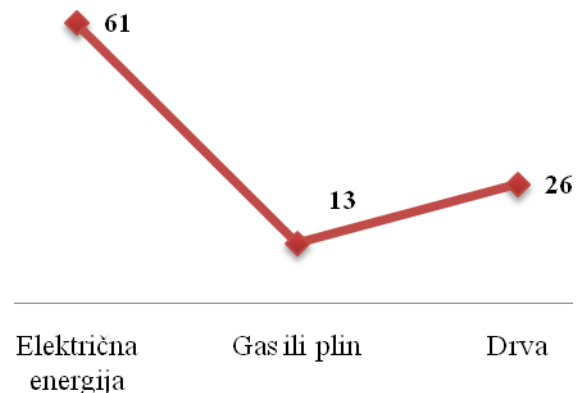
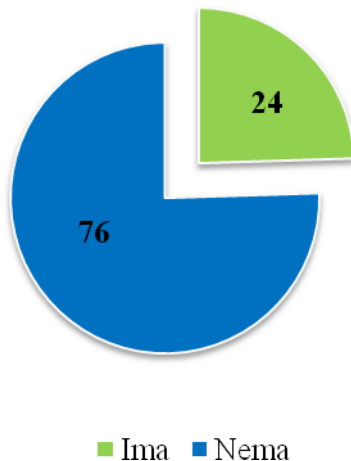
- U proseku, građani Valjeva smatraju/procenjuju da je 61% struje koju potroše tarifiran po višoj ceni, dok ostatak (39% električne energije) plaćaju po nižoj, jeftinijoj tarifi.

Grafikon 9. Korišćenje popusta na osnovu uštede struje (u %)

- Svaki četvrti ispitanik među intervjuisanim građanima Valjeva spada u red onih koji ispunjavaju uslove za popust na mesečni račun za električnu energiju. Naime, 24% ispitanika troši manje od mesečnog minimuma propisane potrošnje - 21% ispitanika na ovaj način ostvaruje popust na račun ovako niske potrošnje dok 3% ispitanika tvrdi da ne koristi tu mogućnost.

Grafikon 10. Posedovanje klima uređaja   Grafikon 11. U Valjevu se za kuvanje koristi

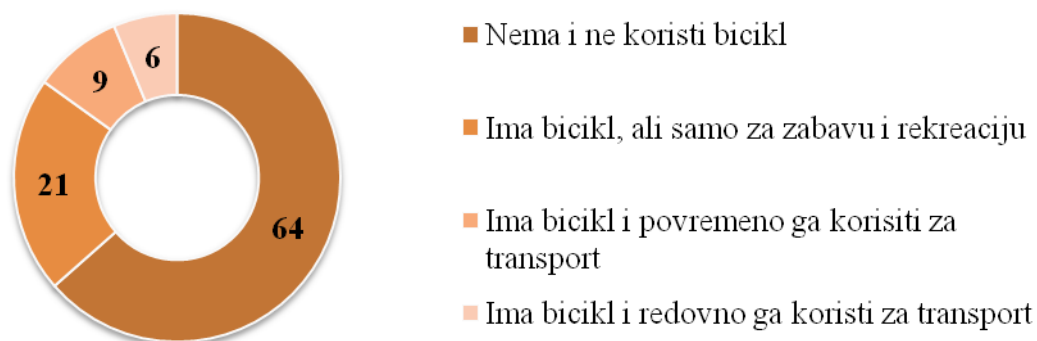

- Jedan od načina uštede električne energije koji se da primetiti među građanima Valjeva jeste i nekorišćenje klima uređaja (tek svako četvrto domaćinstvo poseduje klima uređaj) kao i korišćenje drva (26% ispitanika) i gasa/plina (13% ispitanika) za svakodnevno kuvanje. Nekorišćenje klima uređaja kao i kuvanje na drva odnosno gas, značajno doprinosi smanjenju mesečnih računa koji stižu domaćinstvima u Valjevu.

3. Bicikl kao vid alternativnog transporta u Valjevu

- Istraživanje je pokazalo da u Valjevu veoma mali procenat građana koristi biciklo kao alternativni način transporta – ukupno 15% - grafikon br. 12
- Među 15% ispitanika koji su se izjasnili da koriste biciklo u svrhu transporta, nešto manje od polovine to čini redovno.
- Svaki peti ispitanik (21%) se izjasnio da koristi biciklo isključivo u rekreativne i zabavne svrhe.
- Najviše je onih ispitanika, čak 64%, koji nemaju i ne koriste biciklo.

Grafikon 12. **Korišćenje bicikla u Valjevu** (u %)

- Kroz tvrdnje navedene u grafikonu br. 13 smo pokušali da utvrdimo na koji način bi bilo moguće motivisati građane Valjeva da aktivnije koriste biciklo u svrhu transporta.

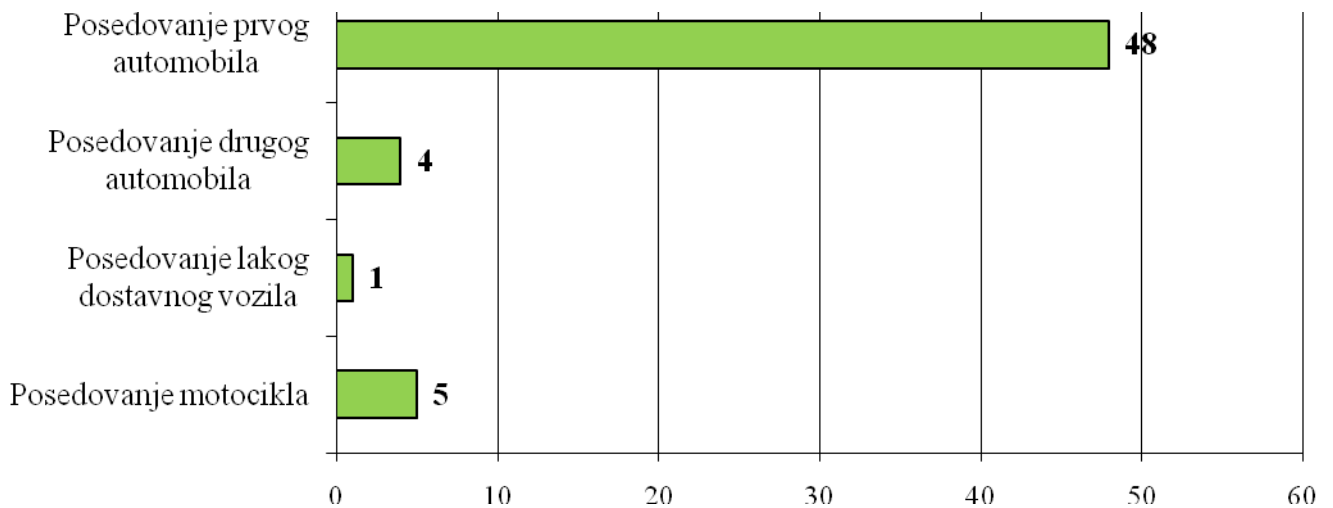
Grafikon 13. **Motivacija za povećano korišćenje bicikla** (u%)

- Nešto više od polovine ispitanika (54%) se izjasnilo da uopšte ne žele da koriste bicikl, bez obzira na uslove koji bi im bili obezbeđeni. Drugu grupu ispitanika čine građani koji smatraju da već dovoljno koriste biciklo i kojih ima 8%.
- Za 31% ispitanika je najvažniji uslov povećanje bezbednosti biciklista u saobraćaju. Ostali ponuđeni uslovi u nešto manjoj meri utiču na veće i značajnije korišćenje bicikla.
- Ipak, ukoliko bi svi navedeni uslovi bili ispunjeni, otprilike trećina građana bi bila motivisana da u nešto većoj meri koristi biciklo kao transportno sredstvo u Valjevu. Postavlja se pitanje da li je lokalna samouprava u Valjevu spremna da ispuni sve navedene uslove kako bi svojim građanima izašla u susret u pogledu korišćenje bicikla u transportne ali i rekreativne svrhe.

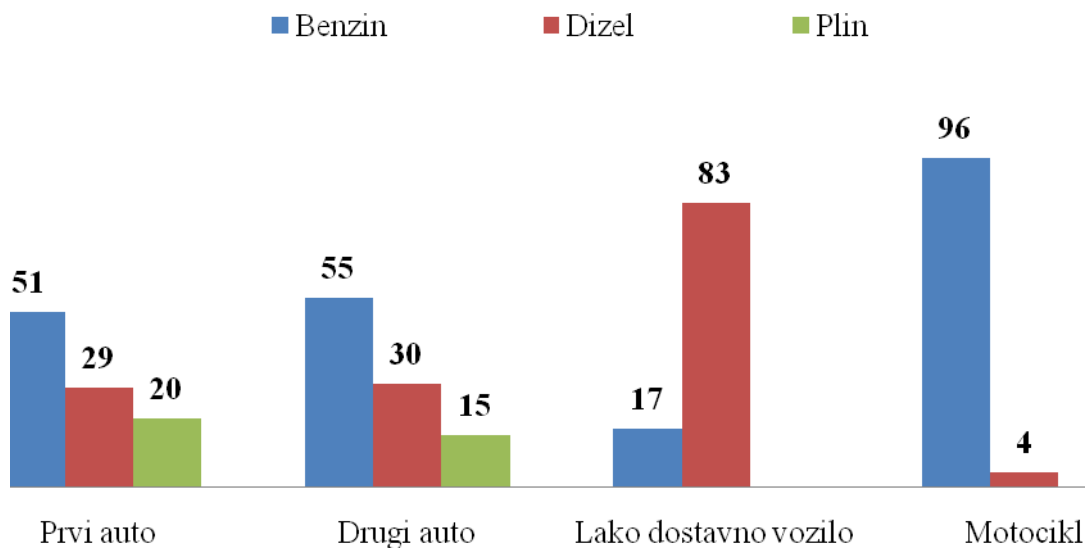
4. Posedovanje prevoznog sredstva?

Grafikon 14. Posedovanje motornih vozila (u %)

- Nešto manje od polovine građana Valjeva poseduje automobil – 48%. Tek 4% od ukupnog broja ispitanika je izjavilo da poseduje i drugi automobil u svom domaćinstvu.
- Od 5% ispitanika koji su odgovorili da imaju motor, njih 21% ima samo motor, ostalih 79% pored motora poseduju i automobil.
- Svega 1% ispitanika odgovorilo je da ima lako dostavno vozilo.

Grafikon 15. Potrošnja goriva (u %)

- Ispitanici koji poseduju automobil najviše koriste benzin (51%), dok se najmanje koristi plin kao vrsta goriva (20%).

- Očekivano, benzin je najzastupljeniji energent kod onih korisnika koji poseduju neki od navedenih motornih vozila osim kod onih ispitanika koji poseduju lako dostavano vozilo. Kako se ovde radi o svega šest ispitanika, prednost dizela nad benzinom je zanemariva.
- U okviru jednog procenta ispitanika koji imaju lako dostavno vozilo, 83% koristi dizel, dok 17% koristi benzin kao gorivo. Ispitanici koji poseduju motor, 96% koristi benzin kao gorivo, dok dizel gorivo koristi 4% ispitanika.

5. Elementi vezani za motorna vozila

- U Valjevu, ispitanici uglavnom troše do 3000 dinara na gorivo (13,4%), zatim slede potrošači do 6000 dinara (12%). Preko polovine ispitanika (58%) je odgovorilo da nema troškove za gorivo ili nam nisu odgovorila na ovo pitanje. Međutim, s obzirom da 52% ispitanika nema sopstveno prevozno sredstvo, možemo pretpostaviti da su to uglavnom ispitanici koji nemaju troškove vezane za kupovinu goriva.

Tabela 5. **Potrošnja novca na gorivo** (u %)

Potrosnja novca na gorivo	u %
Nema/Bez odgovora	57,9
1-3000	13,4
3001-6000	12,1
6001-9000	3,8
9001-12000	6,6
Preko 12000	6,2

- Materijalno stanje domaćinstava usko je povezano sa novčanom potrošnjom na gorivo. Domaćinstva koja mogu da priušte sve što žele i domaćinstva koja mogu da priušte nešto skuplje stvari, mesečno troše preko 12000 dinara na gorivo. Domaćinstva lošijeg materijalnog statusa, uglavnom mesečno troše do 3000 dinara na gorivo.

Tabela 6. **Elementi vezani za motorna vozila** (prosečne vrednosti)

	Prvi automobil	Drugi automobil	Lako dostavno vozilo	Motocikl
Starost vozila	15	14	15,5	10,8
Kubikaža	1465	1488	2200	382
Koliko godišnje prelazite sa ovim vozilom	9035	7411	28000	2976
Koliko kilometara procentualno pređete na teritoriji opštine	84	79	64	91

- Kada je u pitanju korišćenje gradskog prevoza u Valjevu 52% ispitanika je odgovorilo da uopšte ne koristi lokalni prevoz, 23% koristi samo gradski, 9% koristi i gradski i prigradski prevoz, a 16% koristi samo prigradski prevoz.
- Među ispitanicima koji uopšte ne koriste javni prevoz, 64% poseduje automobil u svom domaćinstvu.
- Prosečna kilometraža provedena u gradskom prevozu na mesečnom nivou je 43 km s tim što je 71% ispitanika odgovorilo da ne zna ili ne koristi gradski prevoz, dok je u prigradskom prevozu (na linijama koje povezuju grad i sela na opštini teritorije) prosek 46 km, a 77% se izjasnilo da ne zna ili ne koristi prigradski prevoz.